

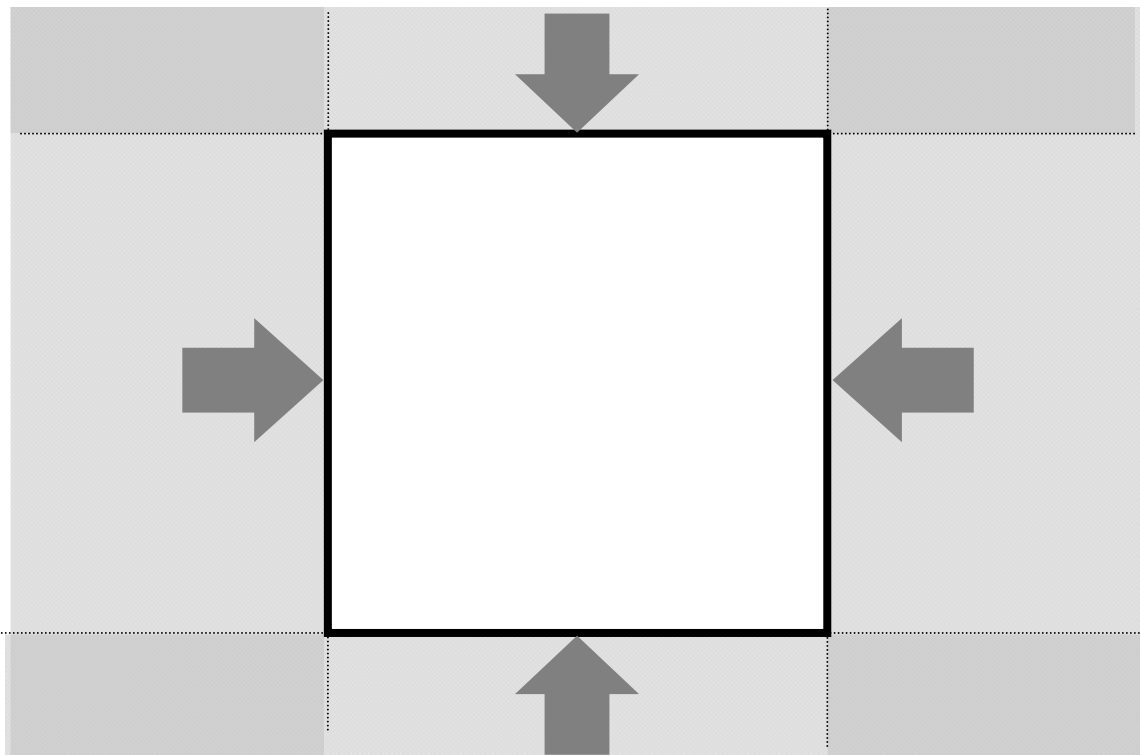
BARVA A TABULKA

JAK PŮSOBÍ TVARY

Základní geometrické tvary podobně jako barvy mají zásluhou praktické zkušenosti člověka možnost určitým způsobem obsahově působit na naše vědomí. Specifik působení je pak možné využít v kombinaci s barvami pro ovlivnění (**mutaci**) obsahů symbolů, které se vkládají do tabulek různých barevných a tvarových kombinací. Působením jednoduchých geometrických tvarů se zabývala již stař o archetypech v kapitole SYMBOLY. V této kapitole, kde jde o běžné praktické užití, se soustředíme na jen na některé vybrané významové roviny, jednodušší než kterými se zabývá problematika archetypů.

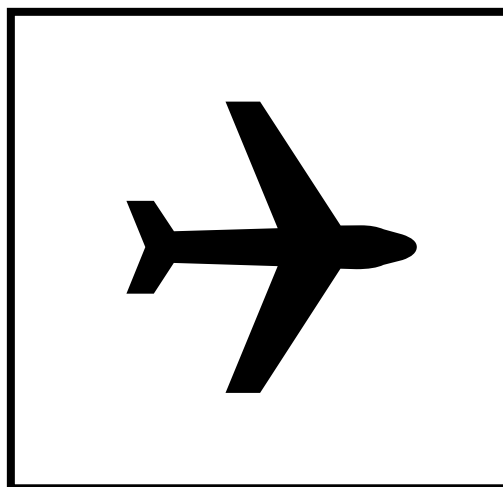
**Jak působí
čtverec nebo obdélník?**

Pravouhlý čtyřúhelník prostým způsobem vymezuje plochu.

Proto slouží v konvenční komunikaci ve spojení s bílou plochou **neutrálímu oznámení**.

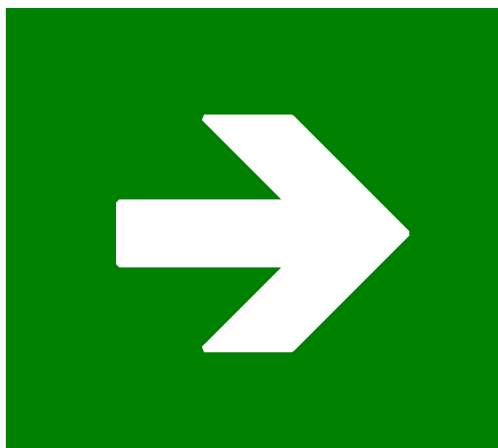
Příklad: Zde je letiště.

Ve spojení se zelenou plochou se užívá pro **neutrálí oznámení jevů souvisejících s bezpečím**.

Příklad:

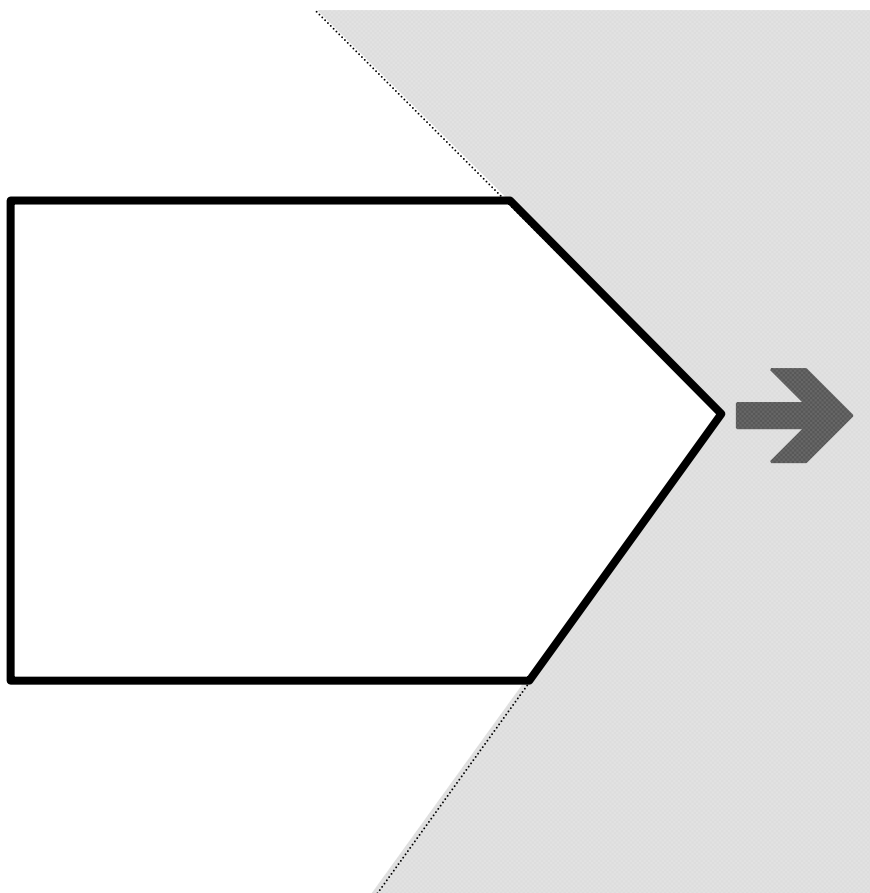
Cesta k bezpečí tímto směrem.

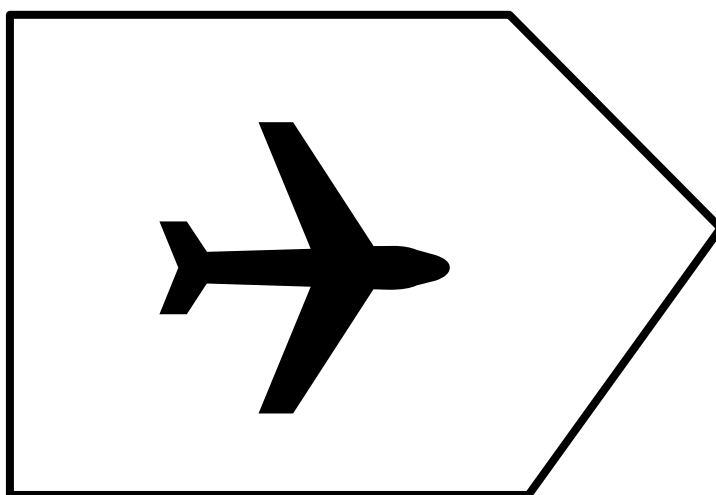
**Jak působí
pětiúhelník
ve formě
šipky?**

Hrot šipky diváka nutí podívat se daným směrem, neboť naznačuje **pohyb tímto směrem**.

Proto se tabulka tvaru šipky používá k **neutrálním oznámením směrového charakteru**.

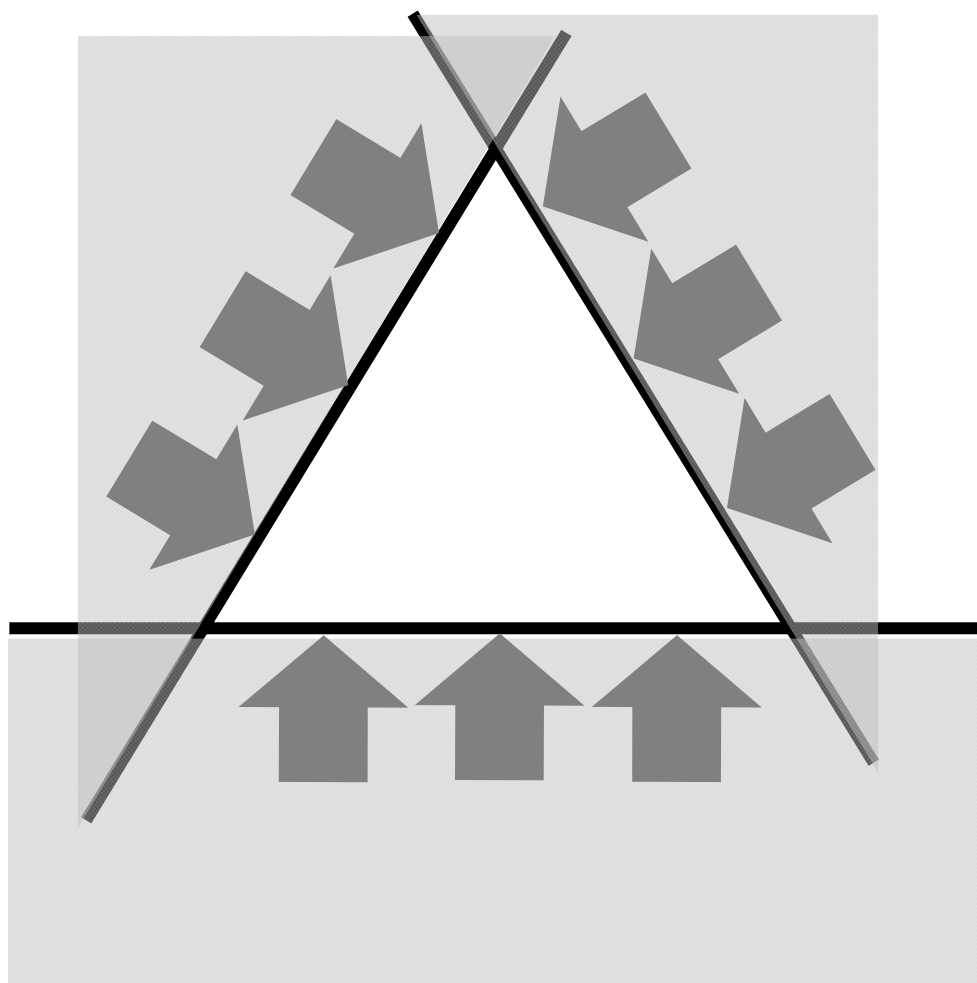
Příklad: Letiště tímto směrem.

**Jak působí
trojúhelník?**

Hrany trojúhelníka svírají plochu. Ve srovnání s víceúhelníky jde o nejpevnější sevření. Sevření souvisí s pocitem **rizika nebezpečí**.

Proto se trojúhelník používá pro **výstrahu**, kterou posiluje aktivní žlutá barva.

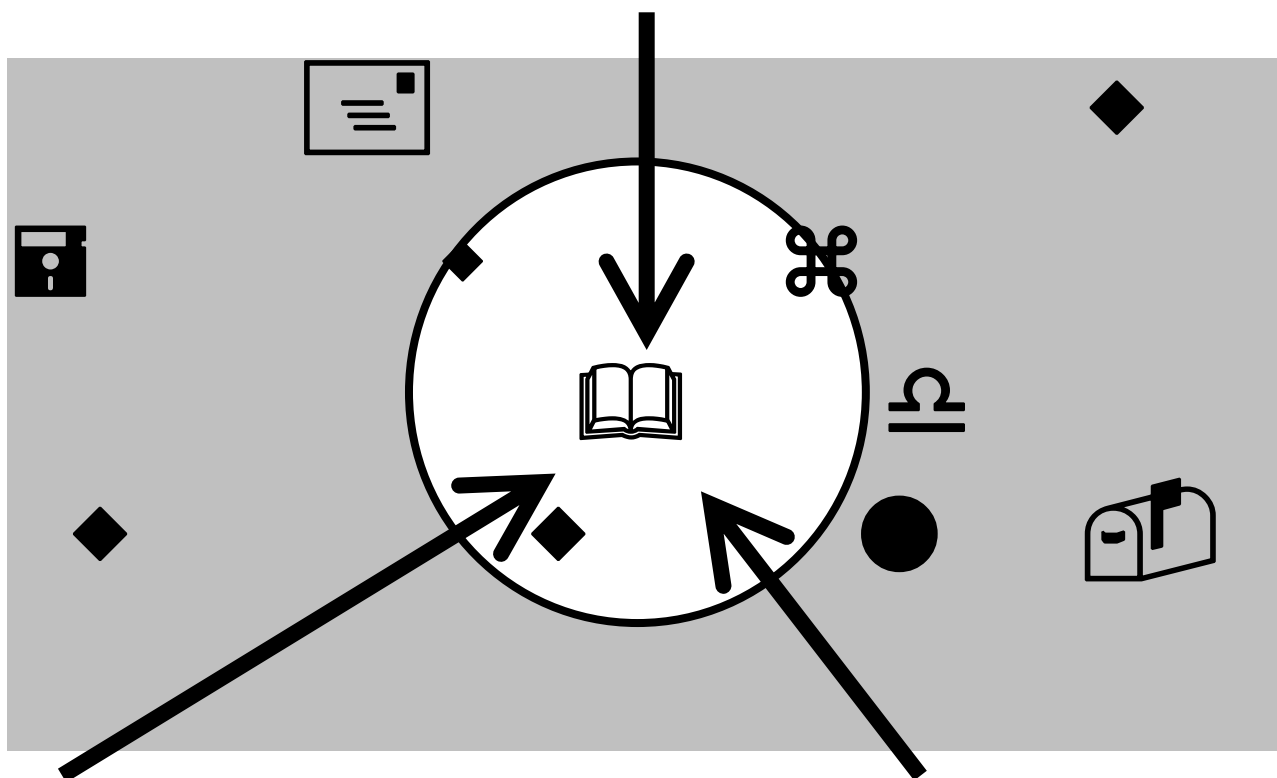
Příklad: Pozor, letiště!

**Jak působí
kruh?**

Kruh vymezuje plochu tak, že nutí pozorovatele **zahledět se soustředěně do jeho středu**. Podobá se oční duhovce stejně jako zornému poli jednoho z očí, kterým se **soustřeďujeme** na jakýkoli detail.

Soustředění ve spojení s chladnou modrou barvou vytváří optimální kombinaci pro **příkaz**. Soustředění ve spojení s „nebezpečím“ červené vytváří vhodnou kombinaci pro informaci typu **omezení**.

Příklady:

Místo (cesta) pouze pro invalidní vozíky! Vstup s invalidními vozíky omezen.

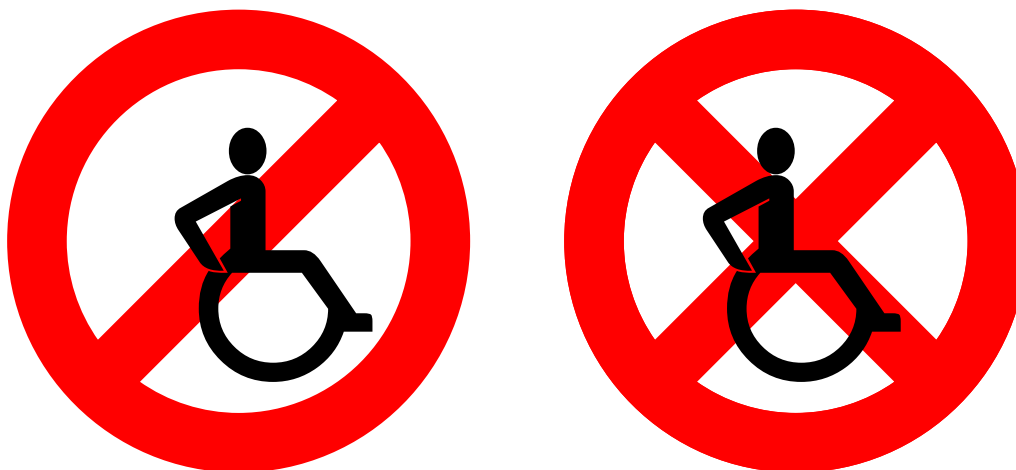
**Jaký pocit vyvolává
jednoduchý a dvojitý škrť?**

Jde o **běžnou** nebo **vystupňovanou negaci**. Jednoduchý škrť je optimální v poloze zleva doprava nahoru neboť při běžném čtení na něj zrak „narazí“ jako na překážku.

Proto se spojením škrťů s omezujícím prstencem kružnice a „nebezpečím“ červené barvy vytváří vhodná kombinace **pro prostý a stupňovaný zákaz**.

Příklad:

Zákaz vjezdu s invalidními vozíky. (Může být užito např. tehdy, když vjezd invalidních vozíků komplikuje rychlou a hustou pěší komunikaci.) Vpravo: Přísný zákaz vjezdu s invalidními vozíky. (Může být užito např. tehdy, když vjezd invalidních vozíků způsobí riziko zranění vozíčkáře.)

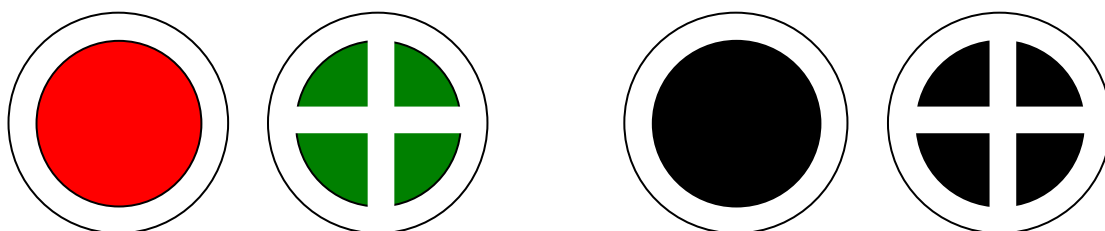
Čínská tabulka zapovídající plivání na veřejnosti představuje jeden z možných systémů vytvoření zákazu. Zakázaná aktivita je červeně přeškrtnuta. Celá značka je červeně rámována. V ploše je umístěn červený čínský nápis ujišťující adresáta, jaký je význam symbolu. Kruhové řešení tabulky by bylo účinnější, doplňkový text by se přirozeně musel umístit na samostatnou tabulku.

TVAR A BARVA TABULKY SE PODPORUJÍ

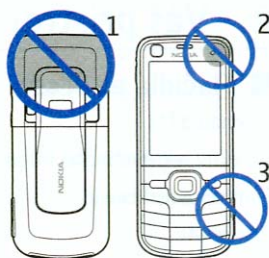
Při nečitelnosti barvy za špatného osvětlení nebo při barvosleposti vnímatele mohou značky svým tvarem dostatečně informovat i bez působení barvy.

Podobnou pojistku si vytvořila už před léty železnice, kdy zelené pole kruhového signálu výpravčího (tzv. plácačka) je rozděleno na čtyři části.

Také v situaci, kdy dojde k vybělení barvy tabulek vlivem atmosférických podmínek, je výhodná pojistka nebarevného fungování.

Použití modrou barvu pro zákaz může jen zcela nekvalifikovaný amatér, kterého prozrazuje i opačná diagonála škrty.

ČASOVÁ NEBO MÍSTNÍ NÁSLEDNOST

Existují situace, kdy je potřebné na budoucí informaci **nejdříve upozornit** a následně pak také **ukončit její platnost**. Může to být jednak při pohybu v nějakém prostoru (např. při chůzi po chodbě, při jízdě výtahem apod.), jednak při časovém průběhu nějaké činnosti (např. při obsluze přístroje, při práci s programem počítače atd.).

návěst zákazu

zákaz

zrušení zákazu

Škrt zrušení informace je optimální v poloze zleva doprava dolů, neboť oko při běžném čtení zleva doprava po něm hladce „sklouzne“ (překážka přestala existovat). Na červený škrt zákazu oko naopak při čtení „narází“. Silniční dopravní značky některých zemí zatím řeší škrtly opačně.

návěst zákazu

zákaz

zrušení zákazu

CELKOVÁ SKLADBA ZNAČKY

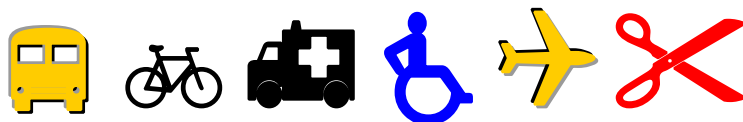
Skladba tabulky má svá jednoduchá pravidla. Je možné ji vytvořit s použitím šesti barevných odstínů a sedmi základních tvarů s možností některých dalších tvarů speciálních. Důležité je nezaměňovat funkční kontrastní lem s ozdobným rámečkem a v doplňkových tabulkách užívat čitelnější mínuskové znaky.

figura, znak nebo symbol
+
tabulka s lemem
=
značka

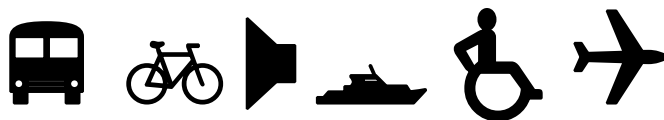

UŽITÍ SYMBOLŮ BEZ TABULEK

Barvy je možné výjimečně použít přímo pro figury, znaky a symboly, aniž bychom je vkládali do specifických tvarů tabulek. Výsledný účín je však nižší.

Tato metoda se užívá zejména na ovladačích přístrojů pro oznámení a zákazy. Existují-li v daném prostředí pouze informace typu oznámení, barvy a tabulky nejsou potřebné.

UŽITÍ BAREVNÉHO KÓDU PRO EKOLOGII A POTRAVINY

Obecný barevný kód lze použít pro odlišení kvalit životního prostředí a potravin. Potom se symboly vkládají do speciálních tabulek tvaru sféry oblohy a potravinové nádoby. Více o tom v dalších kapitolách.

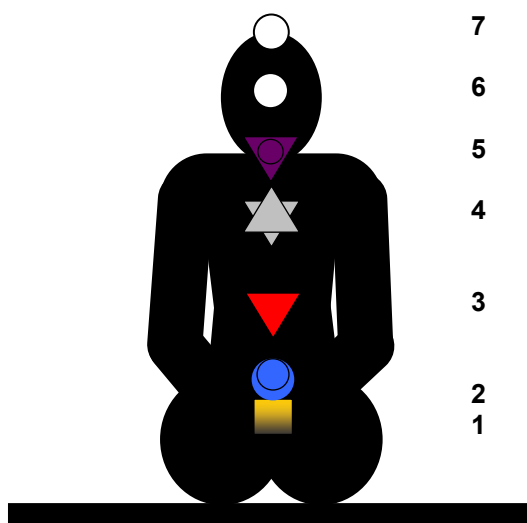

prostředí čisté	bezpečí	bezpečí	potravina čistá
prostředí znečištěné v normě	zvýšená pozornost	zvýšená pozornost	potravina znečištěná v normě
prostředí znečištěné nad normu	riziko nebezpečí		
prostředí silně znečištěné	nebezpečí		

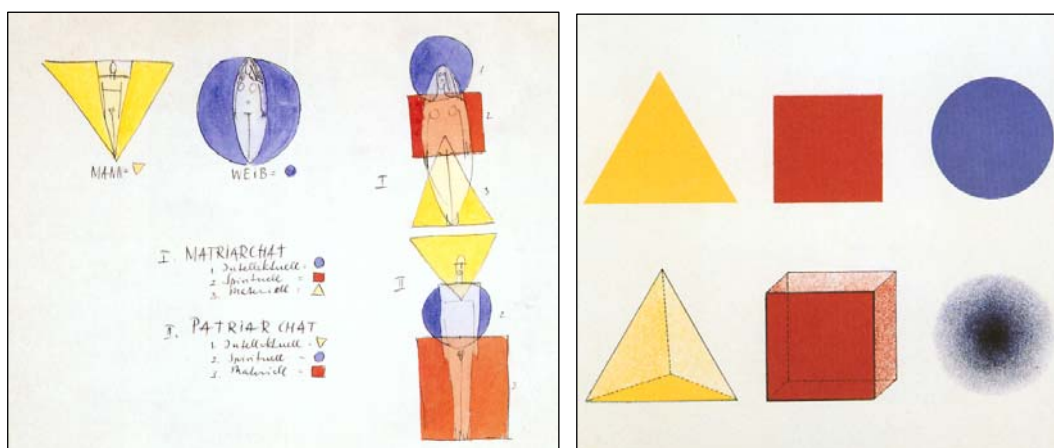
Barvy pozitivních kvalit jsou při zjednodušeném řešení nahraditelné bílou, barvy negativních kvalit černou.

DALŠÍ VÝZKUMY VZTAHU BAREV A ZÁKLADNÍCH TVARŮ

Výše uvedené tvarově-tonální kombinace jsou výsledkem specifických výzkumů druhé poloviny 20. století, které se zabývaly především jednoduchými abstraktními významy užívanými v běžné praktické komunikaci. Člověk se však v rámci náročnější symboliky, dotýkající se často i duchovních rovin komunikace, zabýval spojením barev a tvarů již ode dávné minulosti většiny kultur. Jak dokládají zejména Dreyfussovy studie, nebyla ale nalezena obecná významová shoda různých dějinných epoch a lidských kultur nejen ve tvarově tonálních kombinacích, ale ani u samotné barevné symboliky. Následují ukázky některých studií, aby si je čtenář mohl srovnat s problematikou soudobého mezinárodního barevně-tvarového kódu běžné praktické vizuální komunikace.

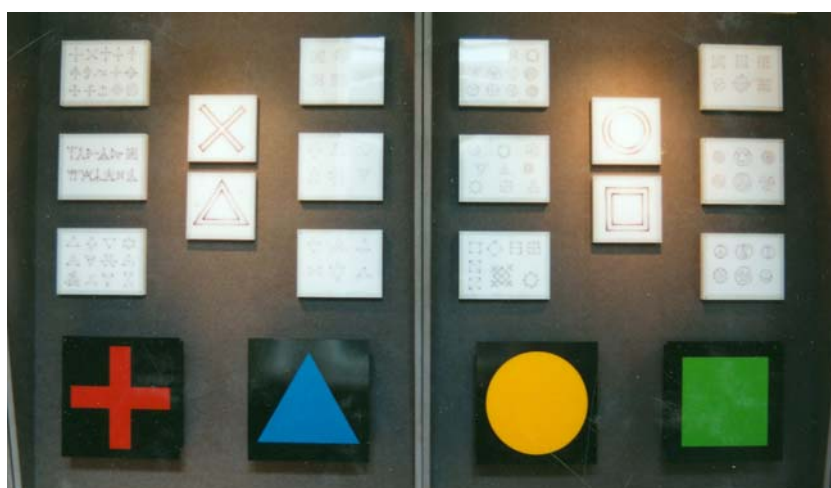
Staré indické vědy o lidském těle se zabývaly **energetickými centry** v blízkosti míchy a mozku a odlišovaly je podle funkcí. Používaly k tomu symboliku vizualizovanou barevnými tvary, jaké vidíme zakresleny v obrázku sedící lidské postavy: 1. země, 2. voda, 3. oheň, 4. vzduch, 5. prostor, 6. intuice, 7. rozum. (Gheranda sanhitá, sanhitá rših Gherandu, Formát & SAJ, Bratislava, 2007)

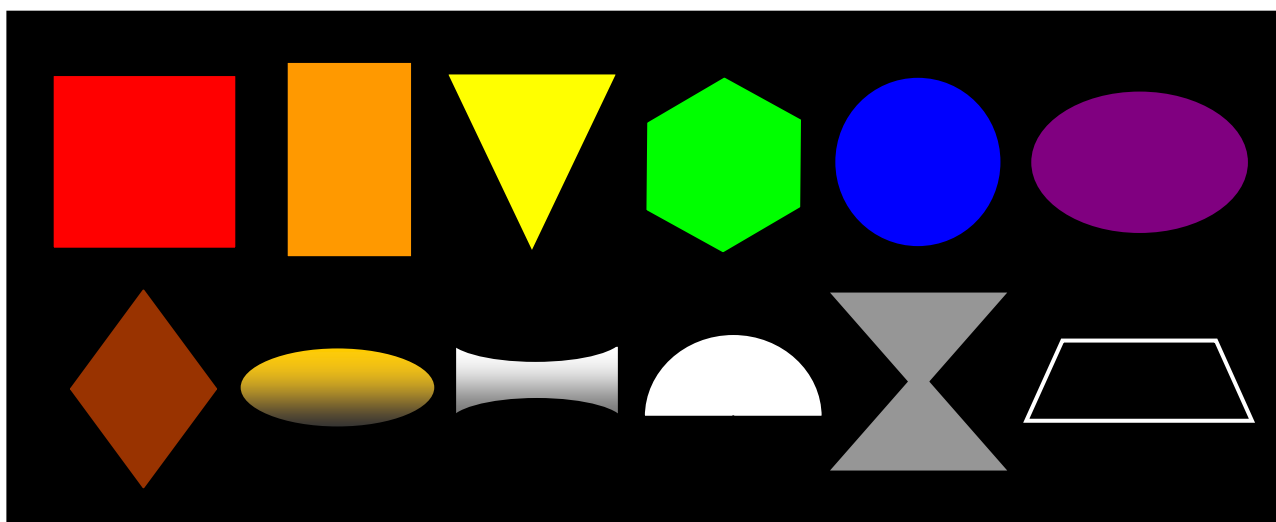
Učitel **Bauhausu** Ludwig Hirschfeld-Mack se v rámci kreativní výuky snažil symbolizovat problematiku po-
hlaví spojením barev a tvarů. Na druhém obrázku z publikace BAUHAUS 1919-23 jde o obecný pokus nalézt
základní vztah mezi barvou a plošným nebo prostorovým tvarem. (Drosteová, Magdalena: Bauhaus,
Taschen/Slovar, 2007)

Tři barevná tělesa jsou dnes užívána jako symboly Bauhausu také ve vztahu ke střídmému funkcionalistickému stylu, který se zde vyučoval.

Typograf **Adrian Frutiger** se při řešení komunikačních problémů zabýval nejen čitelností, ale i srozumitelností, proto zkoumal spojení barev a tvarů. Ukázka z výstavy zabývající se Frutigerovým dílem (Bienále grafického designu Brno 1998) představuje cvičení, z něhož nejsou vyvozeny žádné zásadní důsledky. Pouze u kruhu symbolizujícího vesmír je doloženo spojení se žlutou barvou coby barvou slunce.

Henry Dreyfuss, autor mimořádně komplexní studie o praktické vizuální komunikaci **SYMBOL SOURCE-BOOK** (McGraw-Hill Book Company, New York, 1972) již bral na vědomí mezinárodní barevný a tvarový informační kód. Pro konkrétní účel – dokumentaci svého výzkumu symbolického užití barev v různých historických epochách a kulturních okruzích však vytvořil společně s Faberem Birrenem speciální barevně-tvarové kombinace, které zde pro zajímavost prezentujeme. Ve spodní řadě má druhý tvar zlatý tón, třetí tvar stříbrný tón.